

Þriðjudaginn 15. desember 1987.

Nr. 140/1986. **Torfi Ólafsson**

(Þorvaldur Lúðvíksson hrl.)

gegn

Verzlunarbanka Íslands h.f.

(Jónas Aðalsteinsson hrl.)

Ómerking. Heimvísun. Tékka.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Thoroddsen, Guðmundur Skaftason, Guðrún Erlendsdóttir, Hrafn Bragason og Magnús Þ. Torfason.

Áfrýjandi hefur skotið málinu til Hæstaréttar með stefnu 18. apríl 1986. Krefst hann sýknu af kröfum stefnda í málinu og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms, þó þannig „að vaxtaþáttur dómsins verði færður til gildandi ákvæða um dráttarvexti af tékkum frá dómsuppsögudegi héraðsdóms (10.2.86) til dagsins í dag þannig að frá 1.3.86 nemi dráttarvextir af dæmdri fjárhæð 2,75% til 1.4. 1986, 2,5% frá þ.d. til 1.3. 1987, 2,25% frá þ.d. til 14.4. 1987 en með hæstu lögleyfðu dráttarvöxtum frá þ.d. til greiðsludags, sbr. 10. gr., sbr. 14. gr. l. nr. 25/1987.“ Hann krefst og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Málsaðiljar hafa lagt nokkur ný skjöl fyrir Hæstarétt. Þeirra á meðal eru svonefndar „Reglur um tékkaviðskipti“, útgefnar af Samvinnunefnd banka og sparisjóða, dags. 1. júlí 1983. Ennfremur ljósrít af kröfulýsingu stefnda í þrotabú Steinþórs Ingvarssonar og einkafyrirtækis hans, Íslenska frímerkjabankans, er tekið var til gjaldþrotaskipta með úrskurði 20. mars 1985, svo og skrá um lýstar kröfur í þrotabúið. Samkvæmt kröfulýsingunni hefur stefndi lýst í þrotabúið hinn 26. apríl 1985, eða áður en mál þetta var höfðað, kröfu vegna skuldar á hlaupareikningi nr. 3859 í Verzlunarbbankanum. Eftir kröfulýsingunni höfðu að minnsta kosti tveir tékkanna, sem áfrýjandi er krafinn um greiðslu á, verið skuldfærðir á hlaupareikning þennan.

Stefndi hefur mótmælt að tillit verði tekið til þessara gagna

þar sem áfrýjandi hafi ekki gert áskilnað um það í áfrýjunarstefnu.

Svo sem greint er í hinum áfrýjaða dómi eru allir tékkarnir, sem um er fjallað í málinu, gefnir út af Steinþóri Ingvarssyni vegna Íslenska frímerkjabankans á hlaupareikning nr. 3859 í Verzlunarbankanum. Þeir voru allir gefnir út til áfrýjanda sem greiðslutaka og hann hefur framselt þá alla með eyðuframsali með áritun á bakhlið þeirra. Er enginn ágreiningur um að með framsalsáritunum sínum hafi áfrýjandi framselt tékkana ýmist til Landsbanka Íslands, aðalbanka, eða Búnaðarbanka Íslands, Vesturbæjarútibús, sem greiddu honum tékkafjárhæðirnar.

Fyrir neðan framsalsáritun áfrýjanda á bakhlið tékkanna er stimplað orðið „Greitt“ ásamt dagsetningu og nafni hlutaðeigandi banka en án undirritunar. Eru þær dagsetningar hinar sömu og útgáfudagur tékkanna nema á þremur tékkum þar sem stimplun er dagsett ýmist einum eða tveimur dögum eftir útgáfudag. Þá eru á bakhlið allra tékkanna stimplanir Verzlunarbanka Íslands h.f., stefnda í máli þessu, en þó óundirritaðar, um að tékkarnir hafi verið sýndir en innstæða ekki verið næg. Eru stimplanir þessar allar dagsettar sömu daga og hinar fyrrgreindu stimplanir, að því er best verður séð, að einni frátalinni sem dagsett er degi síðar.

Önnur gögn um feril tékkanna, meðferð þeirra í innlausnarbönkunum og um sýningu þeirra til greiðslu hjá stefnda sem greiðslubanka lágu ekki fyrir héraðsdómara. Af áðurgreindri stimplun stefnda á tékkana mátti ætla að hann hefði hafnað að innleysa þá vegna ónógrar innstæðu á hlaupareikningi útgefandans þegar þeim var framvísað. Handhöfn stefnda á tékkunum með umræddum stimplunum Landsbankans og Búnaðarbankans og sá langi tími sem liðinn var frá sýningu þeirra gat þó bent til þess að hann kynni allt að einu að hafa tekið við þeim og skuldfært á reikning útgefanda. Var héraðsdómara því eigi rétt að leggja efnisdóm á málið án þess að fyrir lægju gleggri upplýsingar um þessi atriði, sbr. 114. gr. og 120. gr. laga nr. 85/1936. Samkvæmt því verður að ómerkja hinn áfrýjaða dóm og málsmeðferð frá og með 22. janúar 1986 og vísa málinu heim í hérað til meðferðar og dómsuppsögu að nýju.

Eftir atvikum er rétt að málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur og málsmeðferð frá 22. janúar 1986 eiga að vera ómerk og er málinu vísað heim í hérað til nýrrar meðferðar og uppsögu dóms að nýju.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 10. febrúar 1986.

Mál þetta, sem dómtekið var þann 22. janúar sl., hefur bankaráð Verslunarbanka Íslands h.f., nnr. 9173-3986, Bankastræti 5, Reykjavík, höfðað fyrir hönd bankans fyrir dóminum með áskorunarstefnu birtri þann 7. maí 1985 á hendur Torfa Ólafssyni, nnr. 8919-8879, Nýlendugötu 7, Reykjavík, til greiðslu skuldar að fjárhæð kr. 173.306,00 með 2,75% mánaðarlegum dráttarvöxtum af kr. 7.260,00 frá 12. desember 1984 til og með 14. desember 1984, með sömu vöxtum af kr. 22.997,00 frá þeim degi til og með 17. desember 1984, með sömu vöxtum af kr. 49.570,00 frá þeim degi til og með 21. desember 1984, með sömu vöxtum af kr. 60.630,00 frá þeim degi til og með 31. desember 1984, með sömu vöxtum af kr. 67.950,00 frá þeim degi til og með 7. janúar 1985, með sömu vöxtum af kr. 73.450,00 frá þeim degi til og með 14. janúar 1985, með sömu vöxtum af kr. 80.710,00 frá þeim degi til og með 15. janúar 1985, með sömu vöxtum af kr. 90.710,00 frá þeim degi til og með 21. janúar 1985, með sömu vöxtum af kr. 101.766,00 frá þeim degi til og með 31. janúar 1985, með 3,75% mánaðarlegum dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til og með 14. febrúar 1985, með sömu vöxtum af kr. 117.503,00 frá þeim degi til og með 19. febrúar 1985, með sömu vöxtum af kr. 173.306,00 frá þeim degi til og með 28. febrúar 1985, með 4% mánaðarlegum dráttarvöxtum af kr. 173.306,00 frá 1. mars 1985 til 1. júní 1985, 3,5% dráttarvöxtum á mánuði eða broti úr mánuði frá þeim degi til 1.9. 1985, en með 3,75% dráttarvöxtum á mánuði eða broti úr mánuði frá þeim degi til greiðsludags, auk málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá LMFÍ.

Í stefnu kveður stefnandi skuld þessa vera samkvæmt 11 tékkum sem allir eigi það sameiginlegt að vera útgefnir í Reykjavík af Steindóri Ingvarsyni vegna einkafyrirtækis hans, Íslenska frímerkjabankans, af hlaupa-reikningi fyrirtækisins nr. 3859 við Verslunarbanka Íslands h.f., aðalbanka, Bankastræti 5, Reykjavík, til Torfa Ólafssonar, sem jafnframt hafi framselt alla tékkana.

Stefnandi lýsir einstökum tékkum þannig: „Tékki að fjárhæð kr. 7.260,00 útgefinn 12. desember 1984, innleystur af Búnaðarbanka Íslands, Vesturbæjarútibúi 12. desember 1984. Tékkinn var sýndur þann sama dag.“

„Tékki að fjárhæð kr. 15.737,00 útgefinn þann 14. desember 1984, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka þann 14. desember 1984. Tékkinn var sýndur þann sama dag.“

„Tékki að fjárhæð kr. 26.573,00 útgefinn 17. desember 1984, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka sama dag. Tékkinn var sýndur þann sama dag.“

„Tékki að fjárhæð kr. 11.060,00 útgefinn 21. desember 1984, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka þann sama dag. Tékkinn var sýndur þann sama dag.“

„Tékki að fjárhæð kr. 7.320,00 útgefinn 30. desember 1984, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka, 31. desember 1984. Tékkinn var sýndur þann sama dag.“

„Tékki að fjárhæð kr. 5.500,00 útgefinn 7. janúar 1985, innleystur af Búnaðarbanka Íslands, Vesturbæjarútibúi sama dag. Tékkinn var sýndur 7. janúar 1985.“

„Tékki að fjárhæð kr. 7.260,00 útgefinn 12. janúar 1985, innleystur af Búnaðarbanka Íslands, Vesturbæjarútibúi 14. janúar 1985. Tékkinn var sýndur 15. janúar 1985.“

„Tékki að fjárhæð kr. 10.000,00 útgefinn 15. janúar 1985, innleystur af Búnaðarbanka Íslands, Vesturbæjarútibúi 15. janúar 1985. Tékkinn var sýndur þann sama dag.“

„Tékki að fjárhæð kr. 11.056,00 útgefinn 21. janúar 1985, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka sama dag. Tékkinn var sýndur 21. janúar 1985.“

„Tékki að fjárhæð kr. 15.737,00 útgefinn 14. febrúar 1985, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka þann sama dag. Tékkinn var sýndur 14. febrúar 1985.“

„Tékki að fjárhæð kr. 55.803,00 útgefinn 17. febrúar 1985, innleystur af Landsbanka Íslands, aðalbanka 19. febrúar 1985. Tékkinn var sýndur 19. febrúar 1985.“

Stefnandi kveður innistæðu ekki hafa verið fyrir hendi á reikningnum þegar tékkarnir voru sýndir og hafi honum verið lokað þann 20. mars 1985. Verslunarbanki Íslands h.f., aðalbanki, sé löglegur handhafi framan- greindra tékka og höfðandi máls þessa.

Þar sem innheimtutilraunir bankans gegn útgefanda hafi reynst árangurs- lausar og bú hans hafi verið tekið til gjaldþrotaskipta þann 20. mars 1985 beini stefnandi málsókn að framseljanda tékkanna með heimild í 44. gr. laga nr. 94/1933.

Þrátt fyrir ítrekaðar innheimtutilraunir hafi útgefandi ekki fengist til að greiða tékkaskuldirnar og sé því málsókn óhjákvæmileg.

Af hálfu stefnda hefur verið sótt þing í málinu og haldið uppi vörnum.

Krefst hann sýknu af öllum kröfum stefnanda og að stefnanda verði dæmt að greiða honum málskostnað að skaðlausu.

Stefndi heldur því fram að tékkar þeir sem honum sé stefnt til ábyrgðar á í máli þessu sem framseljanda, séu ekki lengur tékkar í merkingu laga nr. 94/1933.

Stefndi kveðst ekki hafa fengið tilkynningu frá Verslunarbankanum um að tékkarnir væru innistæðulausir fyrir en þremur mánuðum eftir að fyrsti tékkinn barst til greiðslubankans. Þar sem stefndi hafi ekki fengið tilkynningu samkvæmt 42. gr. laga nr. 94/1933 innan tilskilins tíma telur stefndi að réttur stefnanda gagnvart honum samkvæmt 18. gr. laga nr. 94/1933 sé fallinn niður. Þá vísar stefnandi til 25. gr. sömu laga.

Stefndi kveðst draga í efa að innistæða fyrir umræddum tékkum hafi ekki verið fyrir hendi á framangreindu tímabili og bendir því til stuðnings á að reikningi tékkaútgefanda hafi eigi verið lokað fyrir en rúmum þremur mánuðum frá því að fyrsti tékkinn barst í hendur greiðslubankans og rúmum mánuði eftir að síðasti tékkinn barst stefnanda.

Þá kveður stefndi Íslenska frimerkjabankann hafa samkvæmt firmaskrá Reykjavíkur verið sameign hjónanna Steinþórs Ingvarssonar og Lilju G. Sigurðardóttur til 4. febrúar 1985, en þann dag hafi verið tilkynnt til firmaskrár að Lilja væri gengin út úr fyrirtækinu.

Stefndi kveður umrædda Lilju vera starfsmann lögfræðideildar Verslunarbankans og áskilji hann sér rétt til skaðabótakröfu á hendur stefnanda samkvæmt 22. gr. laga nr. 94/1933 vegna framkomu hans í máli þessu.

Stefnandi neitar því að varnir þær sem stefndi hafi uppi komist að í máli þessu, sem sé rekið sem tékkamál. Stefnandi viðurkennir að Steinþór Ingvarsson hafi ekki verið einkaeigandi Íslenska frimerkjabankans fyrir en eftir 4. febrúar 1985 en telur það engu skipta um úrlausn þessa máls. Þá telur hann málsástæðu stefnda um skort á tilkynningarskyldu ekki komast að sem vörn í tékkamáli og vísar hann til 42. gr. 6. mgr. laga nr. 94/1933 í því sambandi.

Álit réttarins.

Stefnandi hefur lagt fram 11 lögformlega tékka og þar sem stefndi hefur ritað framsal sitt á þá hefur hann tekið á sig tékkaskuldbindingar gagnvart handhafa þeirra Verslunarbanka Íslands h.f.

Stefndi hefur haldið því fram að stefnandi hafi vanrækt tilkynningarskyldu sína samkvæmt 42. gr. 1. mgr. laga nr. 94/1933 og þar sem þessi málsástæða stefnda varðar aðferðina við að halda tékkakröfu í gildi, samanber 208. gr. 2. mgr. i.f. laga nr. 85/1936, kemst hún að í málinu.

Þó stefnandi hafi stórlega vanrækt tilkynningarskyldu sína samkvæmt 42. gr. 1. mgr. laga nr. 94/1933 verður hann ekki talinn hafa

glatað fullnusturétti sínum á hendur stefnda, samanber 42. gr. 6. mgr. sömu laga.

Stefndi lætur að því liggja í greinargerð sinni að innistæða hafi verið fyrir tékkunum á þeim tíma þegar þeir bárust bankanum. Stefndandi hefur haldið hinu gagnstæða fram og þar sem stefndi hefur ekki fært nein hald-bær rök fyrir þessum efasemdum sínum verður ekki tekið tillit til þeirra.

Leitt hefur verið í ljós að Íslenski frímerkjabankinn var ekki einka-fyrirtæki Steinþórs Ingvarssonar fyrr en 4. febrúar 1985, en nokkrir umstefndra tékka voru sýndir fyrir þann tíma.

Gegn mótmælum stefnanda verður ekki talið að síðastnefnd málsástæða stefnda né aðrar málsástæður hans komist að í tékkamáli þessu, sbr. 208. gr. laga nr. 85/1936.

Samkvæmt ofanrituðu þykir rétt að fallast á allar kröfur stefnanda eins og þær komu fram í munnlegum flutningi málsins.

Málskostnaður ákveðst kr. 35.000,00.

Sigurður T. Magnússon, fulltrúi yfirborgardómara, kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi Torfi Ólafsson greiði stefnanda Verslunarbanka Íslands h.f. kr. 173.306,00 með 2,75% mánaðarvöxtum af kr. 7.260,00 frá 12.12. 1984 til 14.12. sama ár, en af kr. 22.997,00 frá þeim degi til 17.12. sama ár, en af kr. 49.570,00 frá þeim degi til 21.12. sama ár, en af kr. 60.630,00 frá þeim degi til 31.12. sama ár, en af kr. 67.950,00 frá þeim degi til 7.1. 1985, en af kr. 73.450,00 frá þeim degi til 14.1. sama ár, en af kr. 80.710,00 frá þeim degi til 15.1. sama ár, en af kr. 90.710,00 frá þeim degi til 21.1. sama ár, en af kr. 101.766,00 frá þeim degi til 31.1. sama ár, en með 3,75% mánaðarvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 14.2. sama ár, en af kr. 117.503,00 frá þeim degi til 19.2. sama ár, en af kr. 173.306,00 frá þeim degi til 28.2. sama ár, en með 4% mánaðarvöxtum af sömu fjárhæð frá 1.3. sama ár til 1.6. sama ár, en með 3,5% mánaðarvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1.9. sama ár, en með 3,75% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði af sömu fjárhæð frá þeim degi til greiðslu-dags og kr. 35.000,00 í málskostnað, allt innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.